

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

5. De his, quæ circa celebrationem huius mysterij fiunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

lis uerbis Christi cōfiteā: alia uero necesse est adde-
re ad pparationē populi sumētis, sicut dictū est. †

AD SECUNDVM dicendum, quod sicut dicitur
Ioannis ultimo, Multa sunt à Domino facta uel di-
cta que Euangelistæ nō scripserunt: inter que fuit
hoc, q̄ Dominus in cœna oculos leuauit in cœlū:
quod tamen Ecclesia ex traditione Apostolorum
habuit. Rationabile enim uidetur, ut qui in susci-
tatione Lazari (ut h̄r Ioan. 11.) & in oratione, quā
pro discipulis fecit, Ioan. 17. oculos leuauit ad Pa-
trem, in huius sacramenti institutione multo ma-
gis hoc fecerit, tanquam in re potiori. Quod autē
dicitur, Manducate & comedite, non differt quantum
ad sensum: nec multum refert quid dicatur, † præ-
sertim cum uerba illa non sint de forma, ut supra
dictum est. † **QUOD** autem additur, omnes, intelli-
gitur in uerbis euangelij: licet nō exprimat: quia
ipse dixerat Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem
filij hominis, non habebitis uitam in uobis.

AD TERTIVM dicendum, quod eucharistia est sa-
cramentū totius ecclesiasticę unitatis, & ideo spe-
cialiter in hoc sacro magis, q̄ in alijs debet fieri mē-
tio de oib. q̄ p̄ninent ad salutem totius ecclesię.

AD QUARTVM dicendum, quod instructio fidei
est duplex. Vna, que fit nouiter imbuendis. s. cate-
chumenis: & talis instructio fit per baptismum.
Alia autem est instructio, qua instruitur fidelis
populus, qui communicat huic mysterio, & talis
instructio fit in hoc sacramento: & tñ ad hac in-
structione non repelluntur etiam catechumeni &
infideles, unde dicitur de consecr. distinet. 1. * Epi-
scopus nullum prohibeat ingredi ecclesiam, & au-
dire uerbum Dei, siue gentilem, siue hæreticum,
siue iudæum, uisq̄ ad missam catechumenorū,
in qua scilicet continetur instructio fidei.

AD QVINTVM dicendum, q̄ in hoc sacramēto,
& maior deuotio requiritur quā in alijs sacramē-
tis (propter hoc quod in hoc sacramento totus
Christus continetur) & etiam cōior, quia in hoc
sacro requiritur deuotio totius populi, pro quo
sacrificium offertur, & non solum percipientium
sac̄m, sicut in alijs sacris. & ideo ut Cyprianus di-
cit, Sacerdos præfatione præmissa parat frat̄r mē-
tes, dicendo, sursum corda, ut dum respondet ple-
bs, habemus ad Dominū, admoneatur, nil aliud
se, quā Deum cogitare debere.

AD SEXTVM dicendum, q̄ in hoc sacro (sicut di-
ctum est) † tanguntur ea quę pertinent ad totam
ecclesiam, & ideo quędam dñr à choro, que perti-
nent ad populum: quorū quędam chorus totali-
ter profequitur, que. s. toti populo inspirantur: q̄-
dā uero populus profequitur, sacerdotē inchoan-
te, qui personam Dei gerit in signum, q̄ talia per-
uenerunt ad populum ex reuelatione diuina, sicut
fides & gloria cęlestis & ideo sacerdos ichoat Sym-
bolum fidei, & Gloria in excelsis Deo. Quędam
uero dicuntur per ministros, sicut doctrina uete-
ris & noui testamenti, in signum, q̄ per ministros
à Deo missos, est doctrina hæc populis annūtiata.
Quędam uero sacerdos solus profequitur: que. s.
ad proprium officium sacerdotis pertinent, ut: s.
dona & preces offerat pro populo, sicut dicitur
Heb. 5. In his tamen quędam dicit publice, s. quę
pertinent & ad sacerdotem, & ad populum, sicut
sunt orationes communes: quedam uero pertinet
ad solum sacerdotem, sicut oblatio & cōsecratio:
& ideo quę circa hæc sunt dicenda, occulte à sacer-
dote dñr. In utrisque tamen excitat attentionem
populi dicendo, Dñs uobiscum, & expectat assen-

Asum dicentium, Amen. & ideo ēt in his quę fecere
te dñr, publice premitit, Dñs uobiscū. & subiun-
git, Per omnia sæcula sæculorum. Vel secreta ali-
qua sacerdos dicit, in signum, q̄ circa Chr̄i passio-
nem discipuli, nō nisi occulte, cōfitebant Chr̄m.

AD SEPTIMVM dicendum, q̄ efficacia uerborū
sac̄ralium impediri potest per intentionem sacer-
dotis: nec tamen est inconueniens, q̄ à Deo peti-
mus id, quod certissime scimus ipsum facturum,
sicut Christus Ioan. 17. petijt suam clarificationē.
Non tamen v̄r ibi sacerdos orare, ut consecratio
impleatur, sed ut nobis fiat fructuosa. Vnde signā-
ter dicit, Vt nobis corpus & sanguis fiat. & hoc si-
gnificant uerba, q̄ præmittit dicens Hanc oblatio-
nem facere digneris benedictam, s̄m † August. i.
per quam benedicamur, s̄ per gratiam: adscriptā, i.
per quam in cœlo ascribamur: ratam, i. per quam
de uisceribus Christi esse censeamur: rationabilē,
id est, per quam à bestiali sensu exuamur: accepta-
bilem, ut qui nobis ipsis displicemus; per hanc ac-
ceptabiles eius vnico filio sumus.

AD OCTAVM dicendum, q̄ licet hoc sacramē-
tum ex seipso præferatur omnibus antiquis sacri-
ficijs: tamen sacrificia antiquorum fuerunt Deo
acceptissima ex eorum deuotione. Petit ergo sa-
cerdos, ut sic hoc sacrificiū acceptē à Deo ex de-
uotione offerentiū, sicut illa accepta fuerunt Deo.

AD NONVM dicendum, quod sacerdos non pe-
tit, neque quod species sacramentales deferantur
in cœlum, neque corpus Christi uerum, quod ibi ef-
fe non desinit: sed petit hoc pro corpore mystico
(quod. s. in hoc sacramento significatur) ut. s. ora-
tiones sacerdotis & populi angelus assistens diui-
nis mysterijs, Deo representet, s̄m illud Apoc. 8.
Ascendit fumus incensorum de oblationib. san-
ctorum de manu angeli. Sublime autem altare Dei
dicitur, uel ipsa ecclesia triumphans, in quam trās-
ferri petimus, uel ipse Deus, cuius participationem
petimus: de hoc enim altari dicitur Exod. 20. Nō
ascendes ad altare meum per gradus, i. in Trinitate
gradus non facies. Vel per Angelum intelligitur
ipse Christus, qui est magni consilij Angelus, qui
corpus suum mysticum Deo patri coniungit, &
ecclesię triumphanti. & propter hoc etiam missa
nominatur: quia per angelum sacerdos preces ad
Deum mittit, sicut populus per sacerdotem: uel
quia Christus est hostia nobis missa à Deo. unde
& in fine missę Diaconus in festiuis diebus popu-
lum licentiat, dicens: Ite missa est, scilicet hostia ad
Deum per angelum, ut scilicet sit Deo accepta.

ARTICVLVS V.

*Utrum ea quę in celebratione huius sacramenti
aguntur, sint conuenientia.*

AD QVINTVM sic proceditur. V̄r q̄ ea quę in ce-
lebratione huius Sacramenti aguntur, nō sint
conuenientia. Hoc enim sacramētum ad nouum
testamentum pertinet, ut ex forma ipsius apparet.
In nouo autem testamento non sunt obseruandę
cetermonię ueteris testamenti, ad quas pertinebat
q̄ sacerdos & ministri aqua lauabantur, quando
accedebant ad offerendum: legitur enim Exod. 30.
Lauabunt Aaron & filij eius manus suas ac pedes,
quando ingressuri sunt tabernaculum testimonij,
& quando accessuri sunt ad altare. non est ergo
conueniens, quod sacerdos lauet manus suas in-
ter missarum solennia.

¶ 2 Prę.

De consecr.
dist. 2. c. Vtrū
sub. a. mc-
tio.

4. sent. dist.
12. in expo.
lit. et opus
65. cap. 5. et
opus. 66. per
totum.

¶ 2 Præt. Ibidem Dñs mandauit, qd Aaron adole-
ret incensum suauē fragrans sup altare, quod erat
ante propitiatorium: quod etiam pertinebat ad ce-
remonia veteris testamenti: inconuenienter ergo
in missa sacerdos thurificatione utitur.

¶ 3 Præt. Ea quæ in sacris ecclesie aguntur, non
sunt iteranda: inconuenienter igitur Sacerdos multo-
ties iterat cruce signationes super hoc sacra-
mentum.

¶ 4 Præt. Apostolus dicit Hebr. 7. Sine ulla cōtra-
dictione, quod minus est, à maiori benedicitur:
sed Christus qui est in hoc sacramento, post con-
secrationem est multo maior sacerdote: inconue-
nienter igitur sacerdos post consecrationem, be-
nedicit hoc sacramento, cruce signando.

¶ 5 Præt. In sacramento ecclesie nihil debet fieri,
quod ridiculosum videatur. Videtur autem ridi-
culosum gestulationes facere, ad quas pertinere
uidetur, qd sacerdos quandoque brachia extendit,
manus iungit, digitos complicat, & seipsum in-
clinat ergo hoc non debet fieri in hoc sacramēto.

¶ 6 Præt. Ridiculosum etiam uidetur, quod sacer-
dos multoies se ad populum vertit, & multoies
populum salutet: non ergo debent hæc fieri in ce-
lebratione huius sacramenti.

¶ 7 Præt. Apost. 1. Corinth. 1. pro inconuenienti
habet, quod Christus diuisus sit: sed post consecra-
tionem Christus est in hoc sacramento: inconue-
nienter ergo hostia frangitur à sacerdote.

¶ 8 Præt. Ea quæ in hoc sacramento aguntur, pasi-
onem Christi representant: sed in passione Chris-
ti corpus fuit diuisum in locis quinque vulnerū,
ergo corpus Christi in quinque partes frangi de-
bet magis, quàm in tres.

¶ 9 Præt. Totum corpus Christi in hoc sacramen-
to seorsum consecratur à sanguine. Inconuenien-
ter ergo una pars eius sanguini miscetur.

¶ 10 Præt. Sicut corpus Christi proponitur in hoc
sacramēto ut cibus, ita & sanguis Christi ut potus:
sed sumptioni corporis Christi nō adiungitur in
celebratione missæ alius corporalis cibus: inconue-
nienter igitur sacerdos post sumptionem sangui-
nis Christi, vinum non consecratum sumit.

¶ 11 Præt. Veritas debet respondere figure: sed de
agno paschali, qui fuit figura huius sacramenti,
mandatur quod non remaneret ex eo quicquam
usque mane: inconuenienter igitur hostiæ conse-
crate reseruantur, & non statim sumuntur.

¶ 12 Præt. Sacerdos pluraliter loquitur audientib.
cum dicit, Dñs uobiscum, & Gratias agamus: sed
inconueniens uidetur pluraliter loqui uni soli &
maxime minori: ergo inconueniens uidetur, qd sa-
cerdos uno tantum ministro præsentē, celebret
missam. Sic igitur uidetur, qd inconuenienter ali-
qua agantur in celebratione huius sacramenti.

SED IN CONTRARIUM est ecclesie consuetudo,
q̄ errare non pōt: utpote Spiritu sancto instructa.

RESPOND. Dicendum, qd (sicut supra dictum est *)
in sacramentis dupliciter aliquid significatur, uer-
bis & factis, ad hoc qd sit perfectior significatio. Si-
gnificantur autem uerbis in celebratione huius sa-
cramenti, quædam pertinentia ad passionem Chri-
sti, quæ representatur in hoc sacramento, uel etiã
ad corpus mysticum, quod significatur in hoc sa-
cramento, & quædam pertinentia ad usum huius
sacramenti, qui debet esse cum deuotione & reue-
rentia, & ideo in celebratione huius mysterij quæ-
dam aguntur ad representandam passionem Chri-
sti, uel etiam dispositionem corporis mystici, &

quædam aguntur pertinentia ad deuotionem, &
reuerentiam huius sacramenti.

AD PRIMUM ergo dicendum, qd ablutio manuum
fit in celebratione missæ, propter reuerentiam huius
sacramenti, & hoc dupliciter. Primo, quidem,
quia aliqua pretiosa tractare non cōsueuimus, nisi
manibus ablutis. unde indecens uidetur, qd ad tan-
tum sacramentum aliquis accedat manibus etiam
corporaliter inquinatis. Secundo, propter signifi-
cationem: quia ut Dion. * dicit 3. Eccle. hierar. ex-
tremum ablutio significat emundationem et
à minimis peccatis, secundum illud Ioan. 13. Qui
lotus est, non indiget nisi ut pedes lauet. & talis e-
mundatio requiritur ab eo, qui accedit ad hoc sa-
cramentum: quod etiam significatur per cōfessio-
nem, quæ fit ante introitum missæ. & hoc idem si-
gnificabat ablutio sacerdotum in ueteri lege, ut ibi-
dem Dion. * dicit. Nec rament ecclesia hoc seruat
tanquam ceremoniale ueteris legis præceptum, sed
quasi ab ecclesia institutum, sicut quiddam s̄m se
conueniens. & ideo non eodem modo obserua-
bitur: prætermittitur enim pedum ablutio, &
seruatur ablutio manuum, quæ potest fieri magis
in promptu, * & quæ sufficit ad significandam per-
fectam mundationem. Cum enim manus sit orga-
num organorum (ut dicitur tertio de anima) * omnia
opora attribuntur manibus, unde in Psal. 23. dici-
tur, Lauabo inter innocentes manus meas.

AD SECUNDUM dicendum, qd etiam thurifica-
tionem non utitur quasi ceremoniale præcepto
legis, sed sicut ecclesia seruat. unde non eodē mo-
do utitur, sicut in lege ueteri erat statutum: Pertinet
autem ad dño. Primo quidem, ad reuerentiam
huius sacramenti, ut s̄p̄ per bonum odorem depel-
latur si quid corporaliter prauis odoris in loco fue-
rit, quod posset prouocare horrorem. Secundo p-
tinet ad representandam effectum gratiæ, qua si-
cut bono odore Christus plenus fuit (s̄m illud
Gen. 27. ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni)
& à Christo derivatur ad fideles officio ministro-
rum, secundum illud 2. Corinth. 2. Odorem notitiæ
suæ spargit per nos in omni loco. & ideo undique
thurificatur altari, per quod Christus designatur,
thurificatur omnes per ordinem.

AD TERTIUM dicendum, quod sacerdos in ce-
lebratione missæ utitur cruce signatione, ad expri-
mendam passionem Christi, quæ ad crucem est
terminata. Est autem passio Christi quibusdam
quasi gradibus peracta. Nā primo fuit Christi tra-
ditio, quæ facta est à Deo, Iuda, & iudæis: quod si-
gnificat trina cruce signatio, supra illa uerba, Hæc
dona, hæc munera, hæc sancta sacrificia illibata. Se-
cundo fuit Christi uenditio. est autem uenditio
sacerdotibus, scribis & pharisæis. Ad quod signifi-
candū fit iterum trina cruce signatio supra illa uer-
ba, Benedictam, ascriptam, ratam. Vel ad ostendē-
dum pretium uenditionis, triginta denarios. Ad-
ditur autem & duplex super illa uerba, Vt nobis
corpus & sanguis &c. ad designandam personam
Inde uenditoris & Christi uenditi. Tertio autem,
fuit præsignatio passionis Christi facta in cena. Ad
quod designandum fiunt tertio duæ cruces, unã
consecratione corporis, alia in consecratione san-
guinis. ubi utrobique dicitur, Benedixit. Quarto
autem fuit ipsa passio Christi. unde ad representandū
quinque plagas Christi, fit quartum quintuplex cru-
cesignatio super illa uerba, Hostiam puram, hostiã
sanctam, hostiã immaculatam, panẽ sanctum uitę
eterna, & calicẽ salutaris perpetua. Quinto, repræ-
sentatur

Alas incur-
uat.

Quæst. 66.
ar. 5. & 6.

De em-
& digna
ablutione

Ca. 1. de
hierar. ec-
clie

Eodem lo-
co comen-
di-
do.

Alas, que
magis in-
clit
Lib. 1. tex.
38. 1. 2.

De thurifi-
catione.

De em-
uaric in
sa signifi-
catione.

De em-
uaric in
sa signifi-
catione.

Ca. 1. de
hierar. ec-
clie
De consec-
ratione

sentatur extensio corporis & effusio sanguinis, & fructus passionis per trinam cruce signationem, que fit super illis verbis, Corpus & sanguine sumple- rimus, omni benedictione &c. Sexto, representa- tur triplex oratio, quam fecit in cruce. Vnam pro peccatoribus, eum dixit, Pater ignosce illis. Secun- dam pro liberatione a morte, eum dixit, Deus meus Deus meus, ut quid dereliquisti me? Tertia pertinet ad ademptionem gloriæ, cum dixit, Pater in ma- nus tuas commendo Spiritum meum. Et ad hoc significandū, fit trina cruce signatio super illa ver- ba, Sanctificas, uiuificas, benedixis &c. Septimo, re- presentantur tres hore, quib. pendit in cruce. s. a sexta vsque ad horam nonam. & ad hoc confi- gnicandum fit iterum trina cruce signatio ad illa verba, Per ipsum, & cum ipso, & in ipso. Octauo autem representatur separatio anime a corpore p duas cruces subsequenter extra calicem factas. No- nõ aut representatur resurrectio tertia die facta, p tres cruces, que fiunt ad illa verba, Pax Domini sit semper vobiscum. Potest autem breuius dici, qd consecratio huius sacri, & acceptatio huius sacrifi- cij, & fructus ipsius procedit ex virtute crucis Chri- sti. & ideo ubicumque fit mentio de aliquo horū, sacerdos cruce signatione utitur.

AD QVARTVM dicendum, quod sacerdos post consecrationem non vitur cruce signatione ad benedicendum & consecrandum, sed solum ad commemorandam virtutem crucis & modum passionis Christi, ut ex dictis patet.

AD QVINTVM dicendum, qd ea que sacerdos in missa facit, non sunt ridiculose gestulationes: sunt enim ad aliquid representandum. Quod n. sacerdos brachia extendit post consecrationem, significat extensionem brachiorū Christi in cruce. Leuat etiam manus orando, ad designandum qd oratio eius dirigitur pro populo ad Deum, s. m illud Thren. 3. Leuemus corda nostra cum mani- bus ad Dominum in cælos. & Exod. 17. dicit, qd cum leuaret Moyses manus, uincibat Israel. Quod autē manus interdum iungit, & se inclinatur, est suppli- cer & humiliter orantis, & designat humilitatem & obedientiam Christi, ex qua passus est. Digtos aut iungit post consecrationem, s. pollicem cū in- dice, quib. corpus Christi consecratū tetigerat, ut si qua particula digitis adheerit, non dispergatur, quod pertinet ad reuerentiam sacramenti.

AD SEXTVM dicendum, qd quinquies se sacerdos ueritatē ad populum, ad significandum qd Dominus die resurrectionis quinquies se manifestauit, ut lu- pra dictum est. In tractatu de resurrectione Chri- sti. Salutat autem septies populum. s. quinq; uicib. quibus se conuertit ad populum, & bis quō se non conuertit, (s. eum ante præfationem dicit, Domi- nus vobiscum, & cum dicit, Pax Domini sit sem- per vobiscum) ad designandum septiformem gra- tiam Spiritus sancti: Episcopus autem celebrans in festis, in prima salutatione dicit, Pax vobis, quod post resurrectionem discipulis dixit, Dñs, cuius personam representat præcipue episcopus.

AD SEPTIMVM dicendum, qd fractio hostiæ tria significat: primo quidem ipsam diuisionē corpo- ris Christi, quæ facta est in passione: secūdo distin- ctionem corporis mystici s. in diuersos status: ter- tio distributionē gratiarum procedentium ex pas- sione Christi, ut Dion. dicit 3. c. Eccl. hierar. vn- de talis fractio non inducit diuisionem Christi.

AD OCTAVM dicendum, qd sicut Sergius Papa dicit * (& hī de consec. dist. 2.) triforme est corpus

A Dñi. Pars oblata in calicem missa, corpus Christi quod iam resurrexit, monstrat. ipsum Christum, & beatam Virginē, vel si qui alij sancti cū corpori- bus iam sunt in gloria. Pars comesta, ambulās ad- huc super terrā, qd. uiuentes in terra, sacro * uti- tur, & passionib. conterunt, sicut & panis comestur. conteritur dentibus. Pars in altari ulque ad finem missæ remanens, corpus in sepulchro, quia usque in finē sæculi, corpora sanctorū in sepulchris erunt, quorum tñ anime sunt uel in purgatorio uel in ce- lo. Hic tamen ritus non seruatur modo, ut. s. una pars seruetur usque in finem missæ, propter peri- culum. Manet tamen eadem significatio partium: quam quidam metricè expresserunt dicentes.

Hostia diuiditur in partes, in teta beatos.
Plene, sicca notat uiuos, sermata sepultos.

Quidam tamen dicunt, quod pars in calicem mis- sa, significat eos, qui uiuunt in hoc mundo: pars autem extra calicem seruata significat plene bea- tos scilicet quantum ad animam & corpus: pars autem comesta, significat ceteros.

AD NONVM dicendum, qd per calicem duo pos- sunt significari. Vno modo ipsa passio Christi, qd representatur in hoc sacramento, & s. m hoc per partem in calicem missam, significantur illi, qui adhuc sunt particeps passionum Christi. Alio mo- do, potest significari fructio beata, quæ etiā in hoc sacramento prefiguratur. & ideo illi quorum cor- pora iam sunt in plena beatitudine, significantur per partem in calicem missam. Et est notandum, qd pars in calicem missa, non debet populo dari in supplementum communionis, quia panem intra- ctum non porrexit Christus, nisi Iude proditori.

AD DECIMVM dicendum, qd uinum ratione sue humiditatis est ablutium. & ideo sumitur post su- scceptionem huius sacramenti, ad abluendum os, ne aliq; reliquæ remaneat, quod pertinet ad re- uerentiam sacramenti. unde extra de celebratione missarum, cap. * ex parte. Semper sacerdos uino os perfundere debet, postquam totum percepit eucharistie sacramentum, nisi cum eodem die aliam missam debuerit celebrare, ne si forte uinū perfusionis acciperet, celebrationem aliam impe- diret. & eadem ratione perfundit uino digitos, quibus corpus Christi tetigerat.

AD VNDECIMVM dicendum est, quod ueritas quantum ad aliquid debet respōdere figuræ, qd. s. non debet pars hostiæ consecrate, de qua sacerdos & ministri uel etiam populus communicat, in cra- stinum seruari. unde, ut hī de consec. dist. 2. Cle- mens Papa * statuit, quod tanta holocausta in al- tari offerantur, quanta populo sufficere debeant: quod si remanserint, in crastinum non seruent, sed cum timore & tremore clericorum diligentia consumantur: quia tamen hoc sacramentū quo- tidie sumendū est (non aut agnus paschalis quoti- die sumebatur) ideo oportet alias hostias conse- cratas pro infirmis conseruare. unde in eadē dist. legitur, * Presbyter eucharistiam semper habeat paratam, ut quō quis infirmatus fuerit, statim eum communicet, ne sine communione moriatur.

AD DVODECIMVM dicendum, quod in solenni celebratione missæ, plures debent adesse. unde So- ter Papa * dicit, ut habetur de consec. dist. 1. Hoc quoque statutum est, ut nullus presbyterorū, mis- sarum solennia celebrare præsumat, nisi duob. p- sentib. sibiq; rñdentib. ipse tertius habeatur: quia cum pluraliter ab eo dicit, Dñs nobiscum, & illud i- secretis, orate pro me, apertissime conuenit, ut ip- sius

Alias unig- tur.

In decret. lib. 3. tit. 41. c. ex parte, & est c. 5.

De consec. dist. 2. c. Tri- bus gradib.

De consec. dist. 2. c. Pre- byter.

De consec. dist. 2. c. Hoc quoque sta- tutum est.

In 10. pte.

Quo 10. pte.

Car. 10. pte. 10. De consec. dist. 2. c. 5.

sius rñdeatur salutationi. Vnde & ad maiorem so-
lennitatem, ibidem statutum legitur, quod eps cū
pluribus missarum solennia peragat: in missis ta-
men priuatis sufficit unum habere ministrum, qui
gerit personam totius populi catholici, ex cuius
persona sacerdoti pluraliter respondet.

ARTICVLVS VI.

*Utrum possit sufficienter occurrere defectibus circa celebra-
tionem huius sacramenti occurrentibus, statuta
ecclesie obseruando.*

4. dist. 13. in
expos. lit.

AD SEXTVM sic proceditur. Vt quod non pos-
sit sufficienter occurrere defectibus, qui circa ce-
lebrationem huius sacramenti occurrunt, statuta
ecclesie obseruando. Contingit enim quandoq;
quod sacerdos ante consecrationem, uel post mo-
ritur, uel alienatur, uel aliqua alia infirmitate impe-
ditur, ne sacramentum sumere possit, & missam
perficere. ergo uidetur quod non possit impleri sta-
tutum ecclesie, quo precipitur quod sacerdos con-
secrans, suo sacrificio communicet.

¶ 2 Præ. Contingit quandoque, quod sacerdos
ante consecrationem uel post recolit se aliquid co-
medisse uel bibisse, uel etiam alicui peccato mor-
tali subiacere, uel etiam excoicationi, cuius prius
memoria non habebat. necesse est ergo, quod ille qui est
in tali articulo constitutus, peccet mortaliter contra
statutum ecclesie faciens, siue sumat, siue non sumat.

¶ 3 Præ. Contingit quoque, quod in calicem musca, uel
arana, uel aliquod animal uenenosum cadit post
consecrationem, uel etiam cognoscit sacerdos cali-
ci uenenum esse immixtum ab aliquo male uolente
causa occidendi ipsum. In quo casu si sumat, ut
mortaliter peccare, se occidendo uel Deum tentan-
do: similiter si non sumat peccat, contra statutum ec-
clesie faciens. ergo ut esse perplexus & subiectus
necessitati peccandi, quod est inconueniens.

¶ 4 Præ. Contingit quandoque, quod per negligentiam
ministri, aut aqua non ponitur in calice, aut etiam
nec uinum, & hoc sacerdos aduertit. ergo in hoc
etiam casu uidetur esse perplexus, siue sumat cor-
pus sine sanguine (quasi imperfectum faciens
sacramentum) siue non sumat nec corpus nec sanguinem.

Alia: sacrifi-
cium.

¶ 5 Præ. Contingit quoque, quod sacerdos non re-
colit se dixisse uerba consecrationis, uel etiam alia
quæ in celebratione huius sacri facti dñr. Vt ergo pec-
care in hoc casu, siue reiteret uerba super eandem
materiam, quæ forte iam dixerat siue utatur pane
& uino non consecratis, quasi consecratis.

¶ 6 Præ. Contingit quandoque propter frigus,
quod sacerdoti dilabitur hostia in calicem, siue
ante fractionem, siue post. In hoc ergo casu non
poterit sacerdos ritum ecclesie implere, uel de ip-
sa fractione, uel etiã de hoc, quod sola tertia pars
mittatur in calicem.

¶ 7 Præ. Contingit quandoque, quod per negli-
gentiam sacerdotis sanguis Christi effunditur, uel
etiam, quod sacerdos sacramentum sumptum uo-
mit, aut etiam quod hostia consecrata, tandiu con-
seruantur, ut putrescant, uel etiam a muribus cor-
rodantur, uel etiam qualitercunque perdantur. In
quibus casibus non uidetur posse huic sacramen-
to debita reuerentia exhiberi secundum ecclesie
statuta. Non uidetur ergo, quod his defectibus seu pe-
riculis occurrere possit, saluis ecclesie statutis.

SED CONTRA est, quod sicut Deus, ita ecclesia
non precipit aliquid impossibile.

RESPON. Dicendum, quod periculis seu defectibus
circa hoc sacramentum contingentibus duplici-
ter potest occurrere. Vno modo preueniendo, ne sci-
licet periculum accidat: alio modo subsequendo,
ut scilicet id quod accidit emendetur uel adhiben-
do remedium, uel saltem per penitentiam eius qui
negligenter egit circa hoc sacramentum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod si sacerdos mor-
te, aut infirmitate graui occupetur ante consecra-
tionem corporis & sanguinis Dñi, non oportet ut
per aliam suppleatur. Si uero incepta consecratio-
ne hoc accidit (puta consecrato corpore ante co-
secrationem sanguinis, uel etiam consecrato utro-
que) debet missa celebrari per alium expleri. Vn-
de, ut hñ in Decretis. 7. q. 1. ca. nihil, in Toletano
concilio legitur, Centimus conuenire, ut cum a
sacerdotibus missarum tempore mysteria sacra con-
secrantur, si aegritudinis accidat cuiuslibet eorum,
quo conceptum nequeant explere mysterium, sit li-
berum episcopo uel presbytero alteri, consecrationem
exequi incepti officij. Non enim aliud competit
ad supplementum in iustis mysterijs, quam ut incipi-
tis aut subsequenter benedictione sint completa sa-
cerdotibus, quia nec perfecta uideri possunt, nisi pfe-
cto ordine compleantur. Cum, n. sumus oēs unum
in Christo, nihil contrarium diuersitas personarum
format, ubi efficaciam prosperitatis unitas fidei re-
presentat. Ne in quod natura languoris causa co-
sulitur, in presumptionis perniciem conuertatur,
nullus absque prauentum patennis molestie, minister
uel sacerdos, cum ceperit imperfecta officia, prae-
summat omnino relinquere. si quis hoc temerarie pre-
sumperit, excoicationis sententiam sustinebit.

AD SECVNDVM dicendum, quod ubi difficultas oc-
currit, semper est accipiendum illud, quod habet mi-
nus de periculo. Maxime autem periculosum circa
hoc sacramentum est, quod est contra perfectionem huius
sacri: quia hoc est immane sacrilegium. Minus autem
est illud, quod pertinet ad qualitatem sumentis: &
ideo si sacerdos post consecrationem inceptam, re-
cordetur se aliquid comedisse, uel bibisse, nihilomi-
nus debet perficere sacrificium, & sumere sacramentum.
Similiter si recordetur se peccatum aliquod commi-
sisse, debet penitere cum proposito consistendi &
satisfaciendi, & sic non indignè, sed fructuose sumere
sacramentum. Et eadem ratio est si meminerit se excoi-
cationi cuiusque subiacere. debet enim assumere
eum proposito humiliter absolutionem petendi, &
sic per inuisibilem pontificem Iesum Christum ab-
solutionem consequetur quantum ad hunc actum,
quod peragat diuina mysteria. Si uero ante consecra-
tionem alicuius predictorum sit memor, tur-
tius reputarem, maxime in casu manducationis
& excoicationis, quod missam inceptam
desereret, nisi graue scandalum timeretur.

AD TERTIVM dicendum, quod si musca, uel aranea in
calicem ante consecrationem ceciderit, aut et uene-
num deprehenderit esse immixtum, debet effundi, &
abluto calice, denuo alium uinum poni consecrandum.
Si uero aliquid horum post consecrationem acciderit,
debet animal caute capi, & diligenter lauari & co-
buri, & ablutio cum cineribus sacrificium mitti. Si
uero uenenum ibi esse deprehenderit immixtum, nul-
lo modo debet sumere, nec alij dare, ne calix uitæ
uertatur in mortem: sed debet diligenter in aliquo
uasculo ad hoc apto cum reliquijs conseruari. Et
ne sacramentum remaneat imperfectum, debet
aliud uinum apponere in calicem, & denuo resu-
mere a consecratione sanguinis, & sacrificij perficere.

AD